

Rozhovor

Deza byla, je a bude zlatým teletem města i celého regionu

Hovoříme s generálním ředitelem firmy Deza, a.s., Ing. Zbyňkem Příšou.
Pane řediteli, když se řekne Deza, co se podle Vás vybaví nejprve občanovi města a bezprostředního okolí?

Velká chemička ve městě směrem na Lešnou, která občas smrdí.

A co se vybaví Vám? Jak dlouho je váš profesní život spjat s Dezou?

Velmi často se mi vybaví původní reklamní slogan „Urxovy závody, moderní chemický závod v klinu valašských hor“. A teď vážně. Pracuji už zde více než třicet let.

Jak se Deza vůbec v posledních dvaceti letech dařilo a jak na ni dopadla hospodářská krize? Jak to, že ji nečekal osud Skláren nebo Tesly?

Dařilo se nám docela dobře. S výjimkou velmi krátkého období na začátku devadesátých let, kdy došlo k drastickému útlumu výroby železa a koksu na Ostravsku, odkud čerpáme suroviny. Samozřejmě současná hospodářská krize nás postihla snad nejvíce z celé české chemie, neboť naše produkty mají prakticky jen do odvětví automobilového a stavebního průmyslu, které byly krizí tvrdě zasaženy. Konkrétně v roce 2009 jsme zaznamenali padesátiprocentní propad výroby.

Neznám skutečné příčiny, které vedly k útlumu Skláren a Tesly, ale Deza byla ve své době postavena velmi průmysleně a moderně. Navíc jsme od roku 1990 soustavně posilovali svoji konkurenční schopnost, a to zejména zlepšováním svých technologií, investicemi a pečlivou údržbou. Osamostatnili jsme se v obchodní činnosti, hodně jsme investovali do ekologie, snížili jsme počet pracovníků z počtu 2000 v roce 1989 na dnešních 1000 zaměstnanců. Z původních čtrnácti továren tohoto typu v Evropě nás zůstalo pouze 7, ostatní v tvrdém konkurenčním boji nepřežily.

O továrně Deza se v poslední době docela často mluví a píše, tématem je samozřejmě její vliv na zdraví obyvatel a životní prostředí vůbec. Jak to tedy podle Vás je - škodí Deza a jak moc?

Není pochyb, že Deza zatěžuje životní prostředí, jako každý chemický podnik. Avšak naše technologie z hlediska ochrany životního prostředí jsou ty nejmmodernější, které technicky pokrok ve světě dokázal dodnes vyvinout. A investovali jsme do nich značné finanční prostředky. Vyjádření škodlivých dopadů z naší činnosti a jejich objektivního srovnání není jednoduchou záležitostí. Základní otázkou je, s jakou jinou zátěží jsme porovnáváni. Jsem však přesvědčen, že na kruhovém obzedu u Panáčka se nadyčíte více škodlivých aromátů z výfuků aut, než naši operátoři na benzolce, kde se tyto látky vyrábí. A není pravda, že jsme největším emitentem polyaromatických uhlovodíků v regionu. Určitě není příjemné, když je inverzní počasí a náš typický zápach obtěžuje obyvatele města i okolních vesnic. Nedovedu si ale představit, kolik těchto polyaromátů musí lidé nadychat z lokálních topenišť, občas krmených křovím, dokonce i odpady naplněnými do plastových lahví.

Deza byla po dlouhá léta uctívaným zlatým teletem tohoto města, vždy se zdířovalo, jak velký je zaměstnavatel, že je zdrojem zakázek pro menší firmy, že poskytuje nadprůměrné výděly, které pak skončí u místních podnikatelů, tedy veskrze kladné konotace. Co se podle vás změnilo, že se stále častěji poukazuje na zatížení životního prostředí a vliv na zdraví lidí?

Deza byla, je a nadále bude zlatým teletem města i celého regionu. Dlouho jsem nechápal, proč bylo v padesátých letech v rámci industrializace Valašska rozhodnuto o velmi drahém a neekonomickém přemístění Dezy z Ostravy, kde byly suroviny, do šedesát kilometrů vzdáleného Valašského Meziříčí. Toto

rozhodnutí však regionu nesmírně pomohlo. Ročně zde necháváme jen na mzdách 370 mil. Kč a další desítky milionů přes řadu menších firem, které pro nás zajišťují údržbu, výstavbu i ostatní služby. A tyto peníze také končí u drobných podnikatelů, v kadeřnictvích, autoservisech, na sportovních, v cestovních kancelářích... A co se změnilo? Doba se mění. Podívejme se kolem sebe. Ekologie v současné době je velkým tématem, které je neustále diskutováno, a ani na celosvětové úrovni neapanuje na mnoho otázek jednoznačné odpovědi. Zákonitě mají lidé větší množství informací, více se zajímají o prostředí, ve kterém žijí, a proto se stále častěji o tomto tématu hovoří.

A ta druhá strana mince - ekologie? V každém regionu na světě, kde působí i malý chemický podnik, který zcela logicky ze své podstaty má vliv na životní prostředí i zdraví obyvatel, stává se tento podnik vědním objektem zájmu různých politických i občanských organizací z mnoha důvodů. Od snahy vlastního zviditelnění se v regionálním tisku přes obchodní a podnikatelské aktivity těchto skupin až k vytváření tlaku, aby se podniky podílely na financování různých regionálních projektů.

Fakt, že Deza v minulých dvaceti letech investovala velké prostředky do modernizace a vylepšení technologií, je nesporný. Lidé o tom ale moc neví, neboť Deza o těchto věcech systematicky neinformovala. Proč?

Myslíte si, že dříve někoho zajímalo, že z našich celkových investic tři miliard od roku 2002 šla takřka jedna miliarda do ekologie?

Největší kritikové Dezu nazývají časovanou ekologickou bombou, permanentní hrozbou a poukazují především na rakovinotvorné ftaláty nebo nebezpečí havárie. Jaká je pravděpodobnost, že bude tato výroba přesunutá jinam nebo úplně zrušena, třeba z důvodu poklesu poptávky, a celý komplex prodá podobnou proměnou jako třeba areál někdejší rožnovské Tesly?

Bohužel většina kritických hlasů vzniká a je motivována úplně jinými cíli než jsou obavy o naše životní prostředí a zdraví obyvatel, o kterých jsem již hovořil. Snaha o vlastní zviditelnění se přes ekologii a nebezpečí havárie často zakládá na demagogii, neznalosti odborné problematiky, záměrného zkreslování faktů, účelových polopravdách i nepravdách.

Jaká ekologická bomba a permanentní hrozba? Z čeho vyplývá? Rakovinotvornost ftalátů nikdy nebyla prokázána a navíc, kdyby tomu tak mělo být, ftaláty by zdravotně postihovaly zejména ty pracovníky, kteří je vyrábějí. Při testování našich zaměstnanců na změny jejich zdravotního stavu vlivem pracovního prostředí jsme s překvapením zjistili, že lidé ve výrobě ftalátů jsou postiženi nejmeně a jejich sledované zdravotní ukazatele jsou na průměru obyvatel České republiky.

A přesun či zrušení výroby v Deze? Je mimo jakoukoliv pochybnost, že pokud se bude v ostravsko-katovické oblasti těžit a koksovát uhlí, bude Deza výrobu a zpracovávat cenné suroviny, které při výrobě koksu vznikají. Přesun výrobního zařízení nepřichází do úvahy z ekonomických důvodů. Pokud budeme bez suroviny či bez poptávky na naše výrobky, bude situace podstatně složitější a závažnější. Vzhledem k jednoúčelovosti našeho chemického zařízení není jednoduché přejít na jiný náhradní výrobní program a výrobní činnost by patrně musela být ukončena.

Kolem Dezy, případně Cabotu, existuje řada teorií, zaručených zpráv, popřípadě fám. Zkusíte nám na ně zareagovat? Jak je to např. s vypouš-

těním škodlivin v noci, když občané spí a nevidí kouř, který se valí z komínů?

Samozřejmě, že je to fáma. Kontinuální technologické procesy, které jsou v Deze, jedou stejně ve dne i v noci, v sobotu i v neděli, na jaře i na podzim. Je nemožné v průběhu směn shromažďovat exhalace a v noci je vypouštět. Navíc všechny technologie pro zneškodňování emisí jsou nepřetržitě a pod přísnou kontrolou orgánů inspekce životního prostředí.

Proč Deza tolik smrdí a jak moc to ovlivňuje počasí - inverze, tlak, vítr?

Povaha chemických látek zpracovávaných i vyráběných v Deze je taková, že jsou cítit i při velmi nízkých koncentracích. Ano, počasí, inverze i směr větru výrazně ovlivňuje šíření a vnímání typického zápachu ve městě i okolí.

Znamenala by případná velká havárie tisíce obětí na životech?

To si tedy nedovedu představit, asi se moc díváme na katastrofické filmy. Samozřejmě, jako každá chemická výroba, i ta naše, v sobě skrývá určité riziko. Naši snahou však je snížit toto riziko na minimum. Máme pečlivě zpracovanou havarijní dokumentaci (je k dispozici na MÚ ve Val. Meziříčí k nahlédnutí). Havarijní výcvik je v našem areálu pravidelně organizován orgány havarijní a záchranné služby Zlínského kraje. Dříve určité nebezpečí představovala železná cisterna se éřavkem, ale jeho skladování právě z důvodu bezpečnostního rizika bylo ukončeno již v roce 2007. Také je všeobecně známo, že náš záchranný hasičský útvar patří k nejlepším v republice.

Je pravda, teplo z Dezy předražené, přitom je to odpadní produkt a fabrika tak vydělává na prostých občanech města, kteří nemají volbu jiného zdroje tepla?

Promiňte, ale už tato otázka není nic jiného než demagogie, kterou bohužel posloucháme mnoho let. Tak za prvé, teplo není odpadní produkt, teplo musí být vyrobeno. Za druhé, Fabrika, že vydělává na prostých občanech města? Úplný nesmysl. Každý si může ověřit na webových stránkách Energetického regulačního úřadu, že v roce 2009 byla cena tepla pro obyvatelstvo ve Valašském Meziříčí bez daně v průměru 473 Kč/GJ, tj. řádově o 100 Kč nižší než v sousedním Vsetíně a Rožnově. Naše předávací cena z Dezy do soustavy CZT (včetně dopravních ztrát z parovodu) činila v loňském roce 265 Kč/GJ. A za třetí, cena tepla ve Valašském Meziříčí byla výrazně pod republikovým průměrem a nám kryla pouze výrobní náklady. Fabrika určité na prodeji tepla občanům města nevydělává.

V civilizovaném světě bývá zvykem, že výrobní závody, a chemické zvláště, kompenzují občanům okolních obcí nepříjemnosti, které jsou s takovou výrobou spojeny - a to nemusí být produkce rakovinotvorných látek, stačí nepříjemný zápach. Mině je sponzoring, tedy podpora různých nevydělečných oblastí. Zisky podniku šly v minulých letech do stovek milionů, částky určené na sponzoring ale nikdy nebyly „nadprůměrné“. Ani v tomto případě není tedy Deza obecně známa nebo považována za výrazného „hráče“. Proč?

Z čeho usuzujete, že podpora různých nevydělečných aktivit nikdy nebyla nadprůměrná? Dle našeho názoru je tomu spíše naopak. Za poslední roky jsme sponzorsky podporovali tuto činnost ve městě ročně částkou okolo 10 milionů Kč, zejména na charitativní účely, školství, kulturu a mládežnický sport. Brali jsme to jako běžnou a samozřejmou záležitost. Rok 2009 byl pro nás velmi kritický, měli jsme velké hospodářské potíže a museli jsme zavést ve firmě drastická úsporná opatření.

Přesto jsme podpořili tyto aktivity ve městě částkou pět milionů. Můžu vás ubezpečit, že naše podpora města je v rámci českého průmyslu a zejména české chemie silně nadstandardní. A mě osobně by zajímalo, a stálo by za zveřejněním, jak jiné privátní firmy, působící na území města, tyto aktivity podporují.

Před listopadem 1989 se místní největší podniky, hlavně Deza, Skláry a Tesla měly výrazně podílet na stavbě krytého bazénu. Šlo z toho a bazén byl vyřešen plně z prostředků města. Co byste řekli na myšlenku podobného sdružení prostředků spolu s městem a konečně postavit víceúčelovou halu pro míčové sporty, která ve městě žalostně chybí? Taková stavba by občanům dlouho připomínala, že Deza ve městě je a patří k němu...

Pokud si dobře vzpomínám, stavba krytého bazénu byla projednávána i po roce 1989, a to v jiných městských lokalitách. Již tehdy jsme poskytlí sponzorský příspěvek ve výši téměř 2 milionů Kč na projekt. Ze záměru stavby bazénu na ulici Vrbováka nakonec šlo, ale tyto dva miliony s dalším 1,3 miliony korun jsme přesto městu ponechali na dostavbu polikliniky. Další sedm milionů od nás město dostalo na vybudování skládky komunálních odpadů, nemocnici a jiné aktivity. Nepochybují, že víceúčelovou sportovní halu by si město určitě zasloužilo. Ale po pravdě řečeno, budoucnost projektů, které nemají vlastní finanční soběstačnost, je velmi riziková a problematická. Dle mého názoru takováto víceúčelová hala v současných ekonomických podmínkách nemůže být samofinancovatelná. Nemůžeme se však v žádném případě zavázat k její dlouhodobé podpoře, neboť hospodářský propad, který nás postihl v roce 2009, se může v budoucnu zopakovat. I samo město si může dovolit jen určitou omezenou podporu nákladných projektů, jako by byl tento a jako je například krytý bazén. Jak dobře víte, již jsme zhodnotili městský tenisový areál s krytou halou částkou několik desítek milionů korun a bez naší každoroční podpory by tento areál nemohl existovat.

Tak velkým zaměstnavatelem jako Deza by měl být výrazným partnerem místní radnice. Je tomu tak? O nějaké konceptní spolupráci nevíme - neexistuje nebo se o ni jen neví? Jste s tímto stavem spokojeni?

Jsem stejného názoru, že největší zaměstnavatel regionu by měl být pro město významným partnerem. Přímá zaměstnanost 1000 lidí a dalších stovek zaměstnanců v externích firmách tvoří významný podíl občanů Valašského Meziříčí. Z naší strany jsou dveře pro spolupráci otevřeny, a to nejen v oblasti sponzoringu, ale především v otázkách lepší informovanosti a strategických záměrů na obou stranách. Konkrétním krokem z naší strany je pozvání zastupitelů a vedení města Valašského Meziříčí k návštěvě naší společnosti, při které by vedle prohlídky areálu firmy, seznámení se s výrobním programem a ekologickými aktivitami, mělo proběhnout jednání o podobě naší spolupráce.

Jaké pozitivní změny mohou ze strany Dezy očekávat v nejbližších letech občané města a okolí?

Jsem přesvědčen, že letošní dokončení investičního programu utěsnění a hermetizace technologického zařízení dramaticky sníží emise do ovzduší a že naši občané už prakticky nebudou těmito látkami a jejich zápachem obtěžováni (pro představu tyto investiční náklady činí jen letos 215 mil. Kč). Pokud se výrazně nezhorší naše hospodářská situace, budeme i nadále pokračovat ve sponzorské podpoře města a nejbližšího okolí tak, jako doposud.

Děkujeme za odpovědi. red.